

NGJS Nieuwsbrief

september 15, 2023 | 2023, nummer 6

joodsestudies.nl

De NGJS Nieuwsbrief

Een manier voor Joodse Studies-geleerden om contact te houden en up-to-date te blijven!

In deze nieuwsbrief

- * Een blik terug op...
- * In memoriam dr. rabbijn Leon (Leo) Mock
- * Nieuwe boeken
- * Joodse studies onderzoek
- * The Leiden Jewish Studies Association
- * Vanuit het bestuur
- * Algemene nieuws en vacatures

Het Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën (NGJS)

Heeft u vragen, ideeën of andere suggesties voor het Bestuur? Stuur dan een e-mail naar de NGJS secretaris,

Dr. Ortal-Paz Saar:
o.p.saar@uu.nl

E-mail ons uw nieuws over lezingen, conferenties, calls for papers en nieuwe MA en PhD scripties!

Nieuwsbrief geredigeerd door Dr. Ortal-Paz Saar:

12e EAJS Congres

'Branching Out: Diversity of Jewish Studies'

Een blik terug op het 12e EAJS Congres

Het twaalfde EAJS-congres 'Branching Out: Diversity of Jewish Studies', vond plaats in juli in Frankfurt/Main (Duitsland). De rode draad van het congres was het tonen en vieren van de diversiteit die een integraal onderdeel is van joodse studies, zoals deze wordt weerspiegeld in onderzoeksonderwerpen, periodes, locaties, een breed scala aan bronnenmateriaal, maar ook in theorieën en methodologieën.

Bijzonder aan het congres dit jaar waren de Digital Humanities-tutorials die elke ochtend plaatsvonden. Deze hadden betrekking op drie hoofdonderwerpen, elk gecoördineerd door een andere wetenschapper: Handgeschreven tekstherkenning met het programma 'eScriptorium' (Daniel Stökl Ben Ezra, EPHE, PSL); Digitale

bewerking van teksten met het 'Text Encoding Initiative' (Thomas Kollatz, Academie van Wetenschappen, Mainz), en tekstanalyse en visualisatie met 'CATMA' en 'vis-à-vis' (Ophir Münz-Manor, Open Universiteit van Israël).

Tijdens het congres vond de stemming over het nieuwe EAJS Executive Committee plaats en werden Vladislava Moskalets, Daniel Stökl Ben Ezra, Bart Wallet en Milan Žonca verkozen tot leden van het EAJS Comité 2023-2027. Je kunt hier meer lezen over het EAJS-bestuur: <https://www.euro-jewishstudies.org/the-eajs-team/>

Verschillende leden en vrienden van de NGJS presenteerden papers op het congres, en verder waren er ook leuke sociale gelegenheden in de middagen, na de lezingen, waarvan iedereen heeft genoten.

Begin deze maand hebben we het droevige nieuws ontvangen dat een van onze leden, dr. rabbijn Leon (Leo) Mock, is overleden. Dr. Mock (1968) volgde een opleiding aan een talmoedhogeschool (jesjiwa) in Israël. Hij studeerde Joodse geschiedenis aan de Bar-Ilan Universiteit en oude geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. In december 2015 promoveerde hij cum laude aan Tilburg University op een proefschrift, getiteld: 'Het begrip *Ruach Ra'a* in de rabbijnse responsaliteratuur van na 1945: Een case study in de relatie tussen kennis over de fysieke wereld en traditionele kennis'.

Dr. Mock heeft verschillende publicaties over het jodendom op zijn naam staan. Hij was betrokken bij het tijdschrift *Tenachon*, een uitgave van PaRDeS, een stichting die zich inzet voor het ontsluiten van Joodse bronnen voor een joods en christelijk publiek en het bevorderen van de interreligieuze dialoog. Voor Crescas verzorgde hij, naast zijn columns voor de website, diverse Rabbinica-cursussen. Vanaf de zomer van 2012 was hij adviseur Joodse Zaken van Beth Shalom. Aan Tilburg University was hij docent Judaica.

In memoriam

Dr. Rabbijn Leon (Leo) Mock z.l.

Geheel onverwacht is onze goede vriend en collega Leo Mock van ons heengegaan op de veel te jonge leeftijd van 55 jaar. Op 1 september jongstleden hebben we Leo in grote getale de laatste eer bewezen, de eer die een groot geleerde, een *chagam* toekomt al was Leo te bescheiden om daar ook maar de nadruk op te leggen. Maar vele aanwezigen voelden zich leerling van hem. Mijn gedachten gaan terug naar wat enkele decennia geleden moet zijn geweest. Op een avond van het Overlegorgaan van Joden en Christenen was Leo ook aanwezig. Dat typeerde hem al, want menigeeen in orthodox-Joodse kring ging liever voorbij aan zulke dialogavondjes. Ik raakte met hem aan de praat en zei: "onze Folkertsma stichting voor Talmudica is iets voor jou, kom eens langs". Dat deed Leo en sindsdien was hij een vaste waarde van wat later stichting Pardes zou gaan heten. Hij verbaasde me opnieuw door een helder zakelijk inzicht in het reilen en zeilen van de stichting en de publicaties. Hij werd vaste medewerker van het blad *Tenachon* en heeft daar naar mijn schatting zeker 20 jaar aan bijgedragen over allerhande thema's, of het nu "grenzen", "dialoog" of "mystiek" was. Hij werkte bovendien voor uitgeverij Amphora, waar zijn vader de scepter zwaaide. We besloten om een soort van new-age vertaling van het bekende rabbijnse tractaat Pirke Avot bij Amphora uit te geven. Gewoonlijk vertaald als: Spreuken der Vaderen, maar onze titel was: Spreuken van de fundamenteën, wat meer inclusief klinkt!

Na verloop van tijd, toen we elkaar wat beter kenden, vertrouwde Leo me toe dat hij in Brussel bezig was geweest met een promotie-onderzoek, maar daarin was vastgelopen. Hem was daar overkomen wat later ook op zijn pad zou komen: verzoeken om onderwijs te geven, maar zo intensief dat er geen ruimte overbleef voor grondige studie. Nee zeggen is nooit Leo's sterke punt geweest! Samen met Shlomo Berger z.l. hebben we tot genoeg van ons drieën de zaak weten vlot te trekken, structuur aangebracht en vraagstellingen verhelderd. Het was het waard: de enorm uitgebreide wereld van de *responsa*, wettelijke antwoorden van rabbijnen op vragen van religieus-wettelijke aard, werd toegankelijk. Specifiek ging het over een onderwerp dat grenst aan magie: de *ruach ra'ah*, de kwade geest die 's nachts de mens kan overvallen en waarvoor afwassingen in de ochtend het probate middel zijn. Uiteraard kon aan dit thema hele analyses van gender, zelfs fundamentalisme, maar ook hiërarchie, wereldbeschouwing en mystiek worden verbonden. De dissertatie (cum laude) is uitgegeven bij de prestigieuze uitgeverij De Gruyter in Berlijn.

Opmerkelijk genoeg had Leo's moeder Minny Mock al eens een boekje geschreven: "Nagelwater", dat aan hetzelfde onderwerp raakt. Hij had zijn onbevangen blik en openheid voor allerhande overtuigingen ongetwijfeld mede aan haar als cultureel antropologe te danken. Leo stond stevig in de orthodox-joodse traditie, al heb ik nooit expliciete nadruk daarop bij hem gemerkt: het was als vanzelfsprekend. Daarnaast was hij een bruggenbouwer, niet alleen tussen christendom en jodendom, maar ook tussen liberaal en orthodox

jodendom, een minstens zo grote prestatie! Het was dan ook bijzonder, maar heel passend dat van beide zijden het woord werd gevoerd op de begraafplaats van Oudenkerk aan de Amstel.

Op onze katholieke theologische faculteit (Tilburg University) was Leo een vertrouwde verschijning, al leek het alsof hij altijd druk was en weer naar een andere verplichting onderweg. Studenten hebben hem niet altijd begrepen: de noodzaak van grondige kennis van het jodendom wordt minder gevoeld en Leo bracht in zijn lessen Talmoed en midrasj een geheel andere zienswijze mee. Onzekere theologiestudenten van vandaag staan niet altijd open voor nieuwe vergezichten. Het zijn de doorzetters die zijn lessen wisten te waarderen.

Gelukkig heb ik vele telefoongesprekken met hem kunnen voeren. Ook daarin verbaasde hij me: hij vroeg dan op de man af wat ik vond van de patristicus en kardinaal Daniélou? Ik was nog niet bekomen van de verbazing toen hij me uitlegde: “ik snuffel geregeld in de doos met oude boeken die in de hal staan om meegenomen te worden. Best interessant, wat daar allemaal in die doos ligt”. Ook was hij zeer geïnteresseerd in mijn visie op de leiding van de katholieke kerk, ongetwijfeld omdat hij de spanning tussen traditie en moderne samenleving herkende.

Ja, Leo was een bruggenbouwer: polarisatie werd bij hem dialoog. Zijn heengaan is een groot verlies voor ons allen, natuurlijk op de eerste plaats voor zijn vrouw en vier dochters. Moge zijn nagedachtenis ons tot zegen zijn.

Marcel Poorthuis

Nieuwe boeken

***Spinoza, Life and Legacy*, door Jonathan I. Israel (Oxford University Press: 2023).**

Een nieuwe biografie (1.344 pagina's) van een van de meest verontrustende vroegmoderne filosofen, Spinoza, die het leven, de relaties, de geschriften en de carrière van de man onderzoekt, en ons tegelijkertijd dwingt na te denken over hoe we Spinoza's vroege receptie in zijn eigen tijd en in de jaren na zijn dood moeten begrijpen.

Er zijn verrassend weinig biografieën van Spinoza verschenen, gezien zijn fundamentele belang in de intellectuele geschiedenis en de geschiedenis van de filosofie, de Bijbelkritiek en het politieke denken. Jonathan Israel heeft een biografie geschreven die meer details en context biedt over Spinoza's leven, familie, geschriften, vriendenkring, zijn hoogst ongebruikelijke carrière en netwerken. Het verweven van de omstandigheden van zijn leven en denken in een gedetailleerde biografie heeft ook geleid tot een aantal opmerkelijke voorbeelden van het nuanceren of herzien van onze opvattingen over hoe we sommige van zijn filosofische beweringen moeten interpreteren, en hoe we de complexe internationale reactie op zijn werk tijdens zijn leven en in de jaren onmiddellijk na zijn dood kunnen begrijpen.

Jonathan I. Israel is Professor Emeritus, School of Historical Studies, Institute for Advanced Study, Princeton. Lees meer [hier](#).

Joodse studies onderzoek

Nieuwe docent en onderzoeker Joodse studies bij de Universiteit Utrecht:

Dr. Itamar Ben Ami

Itamar Ben Ami is vanaf dit jaar universitair docent bij de afdeling Filosofie en Religiewetenschappen van de Universiteit Utrecht. Hij is zowel geïnteresseerd in de gespannen ontmoeting tussen theologie en politiek in de laatmoderniteit als in een kritische genealogie van de fundamenteën van de moderniteit door de lens van religieuze tradities.

Itamar's werk over de joodse ultraorthodoxie en de relatie ervan met bredere discoursen rond theologie en secularisme in de 20e eeuw is verschenen of zal binnenkort verschijnen in de *Harvard Theological Review*, *Modern Intellectual History*, de *Jewish Quarterly Review* en *Jewish Social Studies*. Momenteel werkt hij aan twee boekprojecten, één over de opkomst van de ultraorthodoxe politieke theologie en een tweede over joodse zichtbaarheid en het erbij horen in de moderniteit.

Itamar heeft een Ph.D. van de Hebrew University, Jeruzalem (2022). Voordat hij in Utrecht aankwam, was hij research fellow en docent aan de Faculteit Godgeleerdheid van de Humboldt Universiteit (2020-2023) en Ruth Meltzer postdoctoraal fellow aan het Herbert D. Katz Center for Advanced Judaic Studies aan de University of Pennsylvania (2022-2023). Itamar is afgestudeerd aan het ultraorthodoxe Yeshiva-onderwijssysteem.

Launching the 'Leiden Jewish Studies Association'

Sarah A. Cramsey and Jürgen K. Zangenberg

Since its beginnings, Leiden University has been home to scholars with a broad and diverse expertise in the histories, languages, literatures and material cultures relevant to the study of Jews and Judaism from antiquity to modern times. Recognizing this abundance, and to stimulate cooperation and mutual awareness among instructors and experts from inside and outside Leiden University the Leiden Jewish Studies Association (LJSA) was recently launched by Sarah A. Cramsey, Professor by Special Appointment for Central European Studies and Judaism & Diaspora Studies, and Jürgen K. Zangenberg, Professor for the History and Culture of Ancient Judaism and Early Christianity. Thanks to seed money from the Faculty Fonds for Research Cooperation, LJSA is starting activities to highlight existing expertise on Jews and Judaism at Leiden as well as promote knowledge and cooperation between scholars, institutes and programs and with other Dutch universities. LJSA builds upon Leiden's strong tradition in linguistic, historical, archeological, literary and religious scholarship on Judaism, the Hebrew Bible, the world of the Ancient Near East, the early modern and modern Jewish experiences as well as broader work done by Leiden's staff focused on "otherness," coexistence, ethnic violence and minority studies.

The first annual symposium of the Leiden Jewish Studies Association will take place on December 6-7, 2023 in Leiden on the topic: 'Jews at Home: From Creation to Corona' (see more below).

Vanuit het bestuur...

Deze zomer is Eric Ottenheijm afgetreden als mede-secretaris. Hij is als secretaris opgevolgd door Ortal-Paz Saar, ook van de Universiteit Utrecht, die eerder al de Nieuwsbrief voor de NGJS verzorgde. Het bestuur bestaat daarmee op dit moment uit de volgende leden: Kyra Gerber, Lieve Teugels, Albertina Oegema, Johanna Tanja (penningmeester), Ortal-Paz Saar (secretaris) en Jan Willem van Henten (voorzitter).

Uw nieuwe bestuur wenst alle leden een goed en zoet nieuwjaar toe!

Namens het NGJS-bestuur, Jan Willem van Henten, Voorzitter NGJS

Algemene nieuws, calls for papers en vacatures

Call for Applications:

EAJS Digital Forum Workshop 2023: Digitale mapping-benaderingen van de Europese Joodse geschiedenis. Deze workshop maakt deel uit van een reeks workshops en seminars door het EAJS Digital Forum, ontworpen als reactie op DH-uitdagingen voor Europese Joodse studies. Het workshopprogramma omvat lezingen, praktische sessies en praktische ervaring met het digitaal in kaart brengen van de Europese Joodse geschiedenis. Deelnemers zullen geodata leren structureren, verwerken, interpreteren en visualiseren terwijl ze vaardigheid verwerven in kaarthulpmiddelen, waaronder QGIS en ArcGIS Online. Voor meer informatie over hoe u zich kunt aanmelden, zie [hier](#). Deadline voor aanmelding: **27 september 2023**.

Vacatures:

Twee postdocs, 'Joodse oorlogswezen in Nederland, 1945-heden', UvA. De Amsterdam School of Historical Studies (ASH) heeft twee vacante postdoctorale posities als onderdeel van het project Joodse oorlogswezen, 1945-heden, geleid door hoofdonderzoeker prof. dr. Bart Wallet. Dit project is opgezet in samenwerking met de Stichting Joods Maatschappelijk Werk. Een van de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog is dat relatief veel van de overlevende joodse kinderen als wees uit de oorlog kwamen. Hun zorg werd inzet van een pijnlijk debat tussen het voormalige verzet en de joodse gemeenschap. Een deel kwam terecht in joodse weeshuizen en/of onder toezicht van de joodse voogdijstichting Le-Ezrath Ha-Jeled. De onderzoekers in dit project gaan na hoe de zorg voor deze kinderen is verlopen, met speciale aandacht voor hun vermogensbeheer. Voor meer informatie zie [hier](#). Sollicitatie deadline: **15 september 2023**.

Conferentie: De 'Leiden Jewish Studies Association' kondigen hun eerste jaarlijkse conferentie, getiteld 'Jews at Home: From Creation to Corona', aan. De conferentie zal plaatsvinden aan de Universiteit Leiden op **6 en 7 december 2023**. Prof. dr. Elisheva Baumgarten (Hebrew University, Jeruzalem) zal op woensdag 6 december om 16.15 uur de keynote speech houden, getiteld 'Residences, Homes and Havens: Belonging, Integration and Separation in Medieval Jewish Life' in de Faculty Club. Dr. Albertina Oegema zal een openbare lezing geven in het Nederlands getiteld "Wie is de baas in huis? Joodse families in laatantieke parabels" ter afsluiting van het symposium op 7 december 2023 om 20.00 uur in de Grote Zaal van het Leidse Academiegebouw. Beide evenementen zijn open voor het publiek. Het volledige programma van "Jews at Home" zal binnenkort op de website van de Leiden Jewish Studies Association worden geplaatst. Vragen kunt u richten aan prof. dr. Cramsey (s.a.cramsey@hum.leidenuniv.nl) of prof. dr. Zangenberg (j.k.zangenberg@hum.leidenuniv.nl).

Gelukkig Nieuw Jaar!

שנה טובה ומתוקה!

תשפ"ד - 5784